

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 92. ÉVFOLYAMA

T A R T A L O M

<i>Babos Imre</i> : Táji erdőművelés homokon	81
<i>Lámfalussy Sándor</i> : A választékolás és eszközei az anyagtakarékosság szolgálá- tában	94
<i>Fuisz József</i> : Az akácmag vizsgálata és vetésre való előkészítése	97
<i>Tóth Béla</i> : Néhány megjegyzés a szikfásítás tervezéséhez	104
<i>Sipos Sándor</i> : Tapasztalatok a fehérnyár dugványozásáról	111
<i>Murányi János</i> : Cseres erdőállományok erdőnevelési problémái	115

Címlapon: *Magtermő állomány alátelapítása a csornai Sziget-erdőn*

Hátoldalon: *Nyárfasor (P. robusta) a Bánkút felé vezető út mentén.*

S O M M A I R E

<i>I. Babos</i> : Sylviculture régionale sur sable	81
<i>S. Lámfalussy</i> : Le façonnage et ses outils au service de l'économie en matière	94
<i>J. Fuisz</i> : L'analyse des graines de robinier et leur préparation pour semis ..	97
Contributions aux directives du boisement des sols sodiques	104
<i>S. Sipos</i> : Experiences du bouturage de peuplier blanc.. .. .	111
<i>J. Murányi</i> : Les questions de l'éducation des peuplements de chêne chevelu ..	115

En couverture: *Sous-plantation d'un peuplement granifère dans la forêt Sziget-erdő près de Csorna.*

En reverse: *Ligne de peupliers (P. robusta) au long de la route vers Bánkút.*

C O D E R Ж A Н И Е

<i>Бабош И.</i> : Основы лесоводства по районам на песчаных почвах	81
<i>Ламфалушши Ш.</i> : Сортировка древесины и ее средства с точки зрения эконом- ного разработки древесного материала	94
<i>Фуйс Й.</i> : Испытание и подготовка к посеву семян белой акации	97
<i>Тот Б.</i> : Несколько замечаний к планированию облесения засоленных почв ..	104
<i>Шипош Ш.</i> : Опыты по черенкованию белого тополя	111
<i>Мураньи Й.</i> : Проблемы по выращиванию лесонасаждений дуба австрийского. (<i>Quercus cerris</i> L.)	115

На снимке : *Введение подлесочных пород в лесосеменное насаждение леса „Сигет“ г. Чорна.*

На обложке : *Тополевая аллея (Populus robusta) вдоль дороги в направлении Банкута.*

Táji erdőművelés homokon

B A B O S I M R E, a mezőgazdasági tudományok doktora

A termőhelyfeltárás korszerű megoldását az jellemzi, hogy ott teljesíti elsősorban a feladatát, ahol kedvezőtlen termőhelyeken kell az üzemi erdőművelőkön segítenie és mindenütt kialakítja azt a helyi módszert-mellyel az adott termőhelyi viszonyok között legeredményesebb a feltárás munkája.

Erre vezethető vissza, hogy az alapelveken túlmenően — azokra építve — mindenütt vagy legtöbb helyen új felismerésekkel gazdagíthatjuk eddigi ismereteinket, alakíthatjuk át üzemileg hasznosíthatóvá, gyorsabbá módszereinket.

Erdőségeinket két csoportba kell osztanunk.

Az egyikhez tartoznak azok a faállományokkal borított területek, amelyek kedvező termőhelyet biztosítanak a fatömegtermesztés számára. Jó az egyes termőhelyi tényezők összehatása és e szintézis eredményeként értékesebb, igényesebb fafajok maximális mennyiségi és minőségi faanyagszolgáltatását kell elérnünk. Mindenkor a termőhelyen honos fafajok lesznek azok, amelyek a kialakítandó, fenntartandó, elegyes állományok zömét a jövőben is alkotni fogják. Termőhelyálló vendégfa-fajok kimagasló vagy az uralkodó koronaszintbe elegyedő jelenléte fokozza e gazdasági erdők értékét, jelentőségét.

A második csoportba azokat a területeket kell sorolnunk, amelyek a mezőgazdasági szemléletben rendszerint értéktelenek. Hasznosításuk egyedül az erdő telepítésén keresztül remélhető; megoldjuk így az erózió megállítását, a káros szélhatások lefékezését, a rajtuk keletkező vagy felgyorsuló folyamatok megszüntetését, orvoslását, jóvátételét. A kialakítandó erdők faállományait fokozottan az őshonos, mellettük és közöttük, velük együtt azokból az adventív fafajokból kell telepítenünk, amelyek az elmúlt idők fásításai során termőhelyállásukat bebizonyították. Ezekről a *pionír-erdőktől* mindenekelőtt a szélsőséges, kedvezőtlen termőhelyek meghódítását, megtartását kell várnunk. Háttérbe szorul akár a mennyiségi, akár a minőségi faanyag-termelés követelménye.

Nyilvánvaló, hogy e kétféle, gazdasági szempontból szétválasztott erdő az egyes tájakon, altájakon, sőt a síkság gyakran mozaikszerűen változó termőhelykeveredése folytán egészen kis területeken is váltogathatja egymást. Erdőgazdasági tájelhatárolásunk sajátossága, hogy e két csoport keveredése ellenére tömöríti mind a gazdasági, mind a pionír erdők előfordulásait.

A termőhelyfeltárás célja annak biztosítása, hogy bármely erdő — vagy erdősítendő — területen késedelem nélkül, a legkevesebb költség befektetésével mindenkor az a lehetséges faállomány jöhessen létre, le-

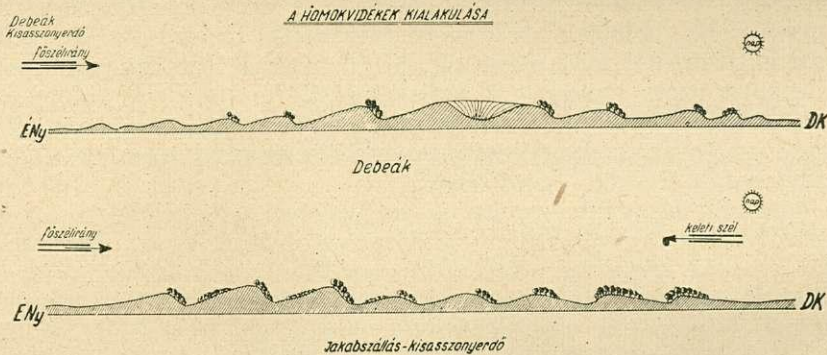
gyen felújítható, fenntartható, amely adott esetben a legtöbb faanyagot szolgáltatja. Ennek megfelelően keil gazdasági erdeinkben üzemi szakembereink számára a termőhelyenként helyes, természetes erdőtípus fafajainak alapulvételével, a lehetséges vendégfafajok közbeelegyítésének előírásával a megfelelő erdóművelési eljárások megállapítását rendelkezésre adpunk.

Alapvető ebben a vonatkozásban *Mayer Antal* erdőtípus-rendszerezése, amelyben az egyes fafajok és a termőhely vízgazdálkodásának szemléletében dolgozta fel a hazai szukcessziós sorok egymásutánját.

Módszerében eltérő, — bár lényegében azonos — a pionír erdők termőhelyein a feltárás feladata. Ezekre a telepítésre váró, többnyire erdőfoltokkal, maradványokkal tarkított termőhelyeken jelentkezik a terület nagyságában és minőségében folytonosan változó termőhelyek mozaikszerű elrendezése. Ezeket kell felismernie, rendszereznie, erdóművelési szempontból értékelnie a feltárással megbízott erdóművelőnek, hogy összefoglalhassa részletmegfigyeléseit, megállapításait.

★

Egy-egy a környező, sík-fekvésű, többnyire mezőgazdaságilag hasznosított területből szigetszerűen kiemelkedő homokfelhalmozódás enyhébb lejtésű formákkal veszi a kezdetét. Ezek rövidesen magasabb, szaggatottabb vagy széles hátú buckákba mennek át, olykor egymást szabályosan követő buckavonulatokba rendeződnek. A felmagasodó homokvidék aztán ismét alacsonyabb hátaiba megy át s a széltől elforduló peremén — gyakran a K—Ny-i szelek formáló hatását mutatva — újból összeolvad a síksági területekkel.

Egy-egy homoki táj kialakulása során rendszerint hasonló homokformák, termőhelyláncok jönnek létre. Ezekben belül azonosak a gazdasági vagy a pionír erdők területi lehetőségei és többnyire túlsúlyban azonosak az egyes termőhelyláncszemekben az erdóművelési tennivalók, lehetőségek is. Az így kialakuló homoki tájtípusok maradandó homokformáikon át hosszú távlatokra rögzítik mind a gazdasági, mind a pionír erdők lehetséges helyét.

Ezek előrebocsátása után a következőképpen osztályozhatjuk homokterületeinket (*homoki tájtípusok*):

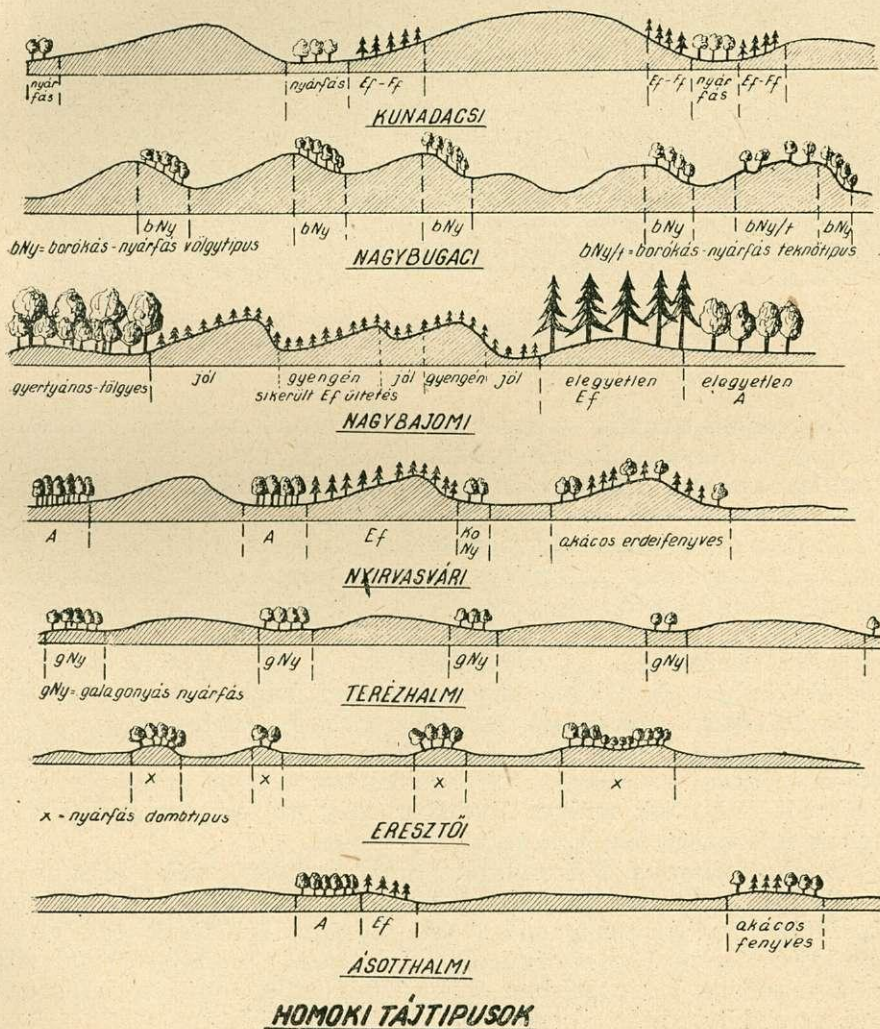
a) *Adacsi típus*. A széleshátú, lankás, gyér növényzetű homokdombok között terjedelmes, széles laposokat találunk. Ezekben belül találjuk meg az egykori ligeterdők vagy a fásításra, erdőterjeszkedésre alkalmassá vált, kedvezően lepelhomokkal borított réti talajokon a borokás nyárasok, a

gyöngyvirágos tölgyesek, a nyíresek kisebb-nagyobb csoportjait, állományaikat.

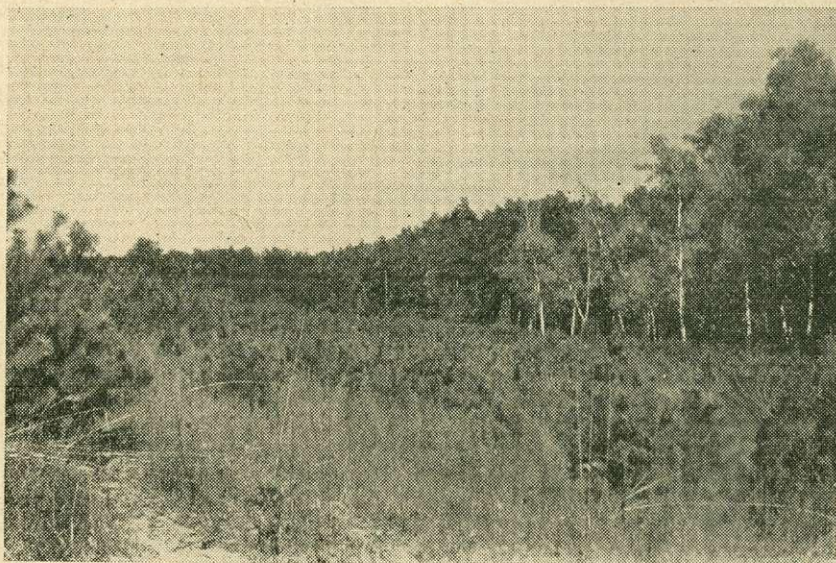
Egyes homoki erdőgazdasági tájakon — pl. a Nyírségen — összefüggő erdőségek alakulhattak ki a széleshátú homokterületeken, enyhítve, szelídítve a homok formáit.

b) *Bugaci típus.* Amennyiben mély barázdákat vájhatott a munkaképes, deflációs szél a 10 m-t többnyire meghaladó futóhomokvastagságú hátaiba, hosszan nyúló, meredek lejtőjű, egy- és kétoldalas völgytípusokkal, öböl-, aréna- és teknőtípusokkal tarkított, gazdag formakincsű, egymáshoz közelre került termőhelylánc-sorozatot figyelhetünk meg. Sokszor nem párhuzamosak, hanem karélyosan övezik a köztük meghúzódó lepelhomokos laposokat.

Jellemző az egykori ligeterdő-maradványok hiánya. Helyettük a talajvízközelségű réti talajokon vagy a völgyek, teknők, öblök kedvező mikroklímája következtében pionír borókás-galagonyás nyárfások terjeszkedését figyelhetjük meg.

c) *Nagybajomi típus.* Kedvező csapadékhullás következtében előnyös termőhely Somogyban a homoki termőhelylánc. Jóllehet kevésbé szembe-tűnő a környezet hatása, mint a többi homoktájakon, minden törvény-szerűsége felismerhető. Hasonlók a bugacihoz az alacsony, szaggatott ho-mokformák, buckavonulatok. A köztük lévő keskenyebb-szélesebb lepel-homokos részleteken olykor a bükkal egyes elegyes gyertyános-tölgyesek, mé-lyebb fekvésű réti talajokon égeresek-nyíreszek találhatóak. A kultúrhatá-

A nagybajomi termőhelylánc szélfelőli oldalán ritkább az erdeifenyő telepítése. A csatlakozó lepelhomokos részleten az őshonos nyírfás-égeres helyét a telepített erdeifenyves foglalja el.

sok eredményeként ma már sokszor elegyetlen akácoknak, erdeifenyve-seknek adták át helytelenül a helyüket.

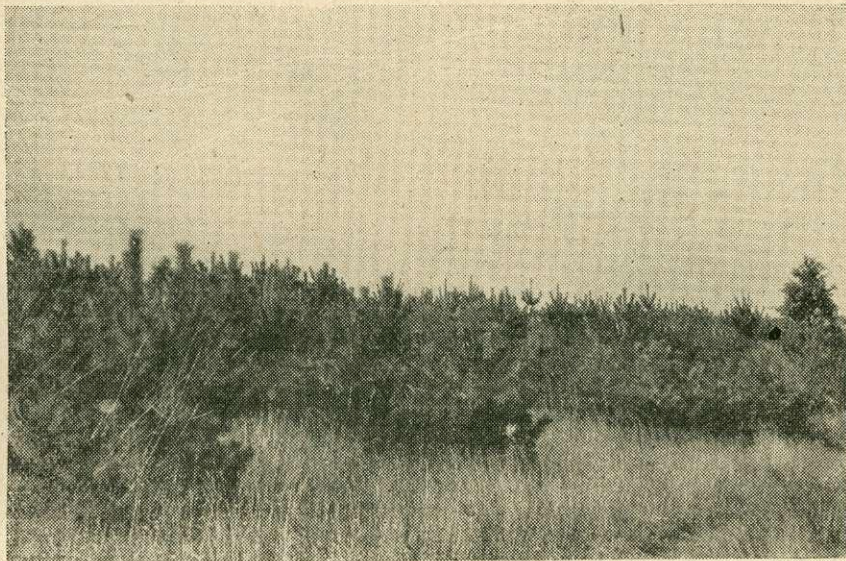
Aránylag könnyű a buckavonulatok fásítása. Rajtuk ma már ugyan-csak elegyetlen akácok, erdeifenyvesek láthatók.

d) *Nyírvasvári típus.* A termőhelyláncok tiszta megjelenési formái-val ott találkozunk, ahol egyenletes fő- és oldalozó szélhatások hozhatták létre az egymással kisebb-nagyobb távolságban — többnyire sakktábla-szerűen — párhuzamosan futó buckasorokat. Helyenként itt is felismer-hetők a szélbarázdák, sőt egyedülállóan itt találhatjuk meg a fővonula-tokat derékszögben összekötő, alacsony buckahátakat is. A buckasorok közötti lepelhomokos, hullámos terület többnyire széles. Rajta mélyebb fekvésű hideg laposokkal, állandó vízállású teknőkkel is találkozhatunk. Alapvetően módosul azonban a buckavonulatok értéke, amint kovárvány-rétegeket rejt a homok mélye. Ilyenkor még az őshonos gyöngyvirágos tölgyesek is felkapaszkodnak a buckák tetejére.

e) *Terézhalmi típus.* Vékonyabb homokborítású, szelíd lejtőjű, főleg hosszan elnyúló, alacsony hátakba rendeződő, átmeneti, hullámos terep-alakulás. Hiányzanak a szélárnyékot adó meredek letörések, egybefolynak az enyhe lejtésű, eltérő kitettségű oldalak s csupán a szétszórt galagonya-bokrok, a teknőszerű laposokban meghúzódó galagonyás nyárfások mu-tatnak rá az erdőtelepítés sikerrel vállalható megoldására.

f) *Eresztői típus.* Lényegében lepelhomokos terület, amelyen sorozatosan alacsony dombok, köztük gyakran vízállásos laposok találhatóak. Az alacsony kiemelkedéseken a nyárfás dombtípusok ismerhetők fel. Jellemző a nyárfák lenyűgöző terjeszkedése, a dombok tetején a nagy fatömeghozamú, gazdasági erdőfoltok elhelyezkedése. (Balotaszálláson 109 m³/0,1 ha-on).

g) *Ásotthalmi típus.* Összefüggő, buckák nélküli, lepelhomokos terü-

A nagybajomi termőhelylánc szélvédett oldalán teljes az ültetett erdei-fenyves záródása.

letek. A letemetett talajtípusok termelési értéke, a talajvíz szintállása, a lepelhomokborítás vastagsága dönti el itt az erdősítések eredményességét, a fafajválasztás helyességét, a gazdasági erdők sorsát.

Gyakori, hogy a felsorolt homoki tájtípusok egymás mellett, aránylag kis területen váltják egymást. A termőhelyláncok alapformáinak ismeretében azonban kisebb gyakorlattal könnyen felismerhetők. Az egyes termőhelyek felkutatásával, körülhatárolásával lényegében a természetes és mesterséges erdőtípusok telepítési területét jelöljük ki. Megkönnyíthetné homokon a termőhelyfeltárás munkáját a légi felvételek használata. Nagyszerűen elkülönülnek egymástól a magasból nézve a fedetlen, meztelen és a begyepesedett homokrészletek, kivehetők a homokformák. Jó útbaigazítók a szórványos vagy csoportos, esetleg állományba tömörülő fás részletek, különösen a mélyebb fekvésekben megtelepedett nyárfások. Ha újkeletű a felvételünk: jól eligazodhatunk a meglátszó kerékvágások nyomvonalain.

Az egymástól eltérő homoki tájtípusok egyrészt a felületileg egyébként sem összefüggő homoki erdőgazdasági tájak elkülönítését igazolják, másrészt a kialakított tájakon belül a további differenciálás szükségességét húzzák alá. De utalnak arra is, hogy lényegesen eltérőek az erdőművelés, az erdőtelepítés táji vonatkozású feltételei, lehetőségei s mindez a táji erdőművelés szükségességére, meghatározására utal.

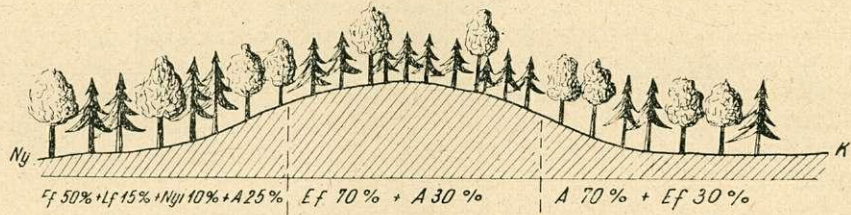
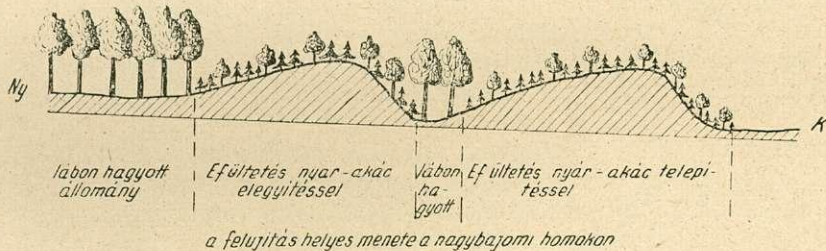
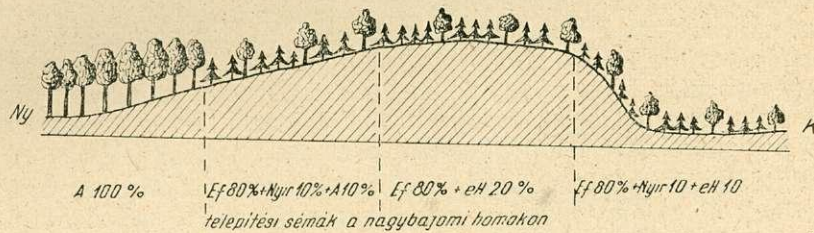
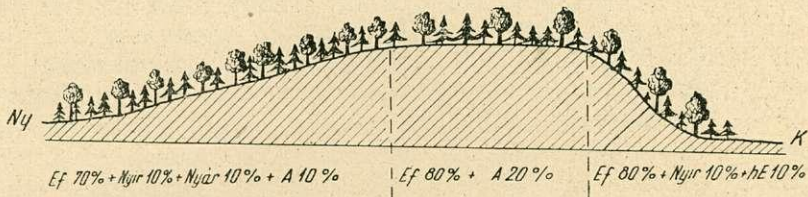
Az ássotthalmi táj típuson csak a részletes termőhelyfeltárás előzheti meg a perjefüves akácok kialakulását. Balról felmagasodó tölgyes-nyáras.

Elegendő a hazai nyárok eltérő jelentkezésére mutatnom, amelyek nélkül nincs eredményes homokfásítás a Duna—Tisza közti homokhát akár kedvező, akár szélsőségesen kedvezőtlen, száraz termőhelytípusain. Nélkülük is boldogulhatunk azonban a Nyírség vagy a somogyi homokvidékek szelídebb buckáin. Más kérdés: helyes-e azokon a nyárok mellőzése? A somogytarnócai 40 éves, közel 1 m Ø-jű és 22 m magas fehérnyárok az ellenkezőjét bizonyíthatják.

De még *egy* erdőgazdasági tájon belül is lényegesen olykor az elté-

rések. Egymást érik a borókák a felső Duna—Tisza közti homokháton. Ha közel esnek egymáshoz a termőhelyláncok domborai, keskeny a lepelhomokos láncszem, a szélvédelem élvezetében még a szélfelőli oldalra is felhatolhatnak, kedvező árnyalásukkal segítve a természetes úton, gyökérsarjakkal felgyalogló pionír nyárok vagy a nagyödrösen ültetett csemetéink megmaradását. Sehol sem találjuk azonban a borókákat felváltó galagonyák hasonló jó tulajdonságát a táj deli részein s ott teljesen a beárnyaló állományok létesítésére, a mélyen művelő agrotechnika eredményesebb megoldására vagyunk utalva.

állománykialakítás kavarványcs sárványi homokon
TÁJ ERDŐMŰVELESI LEHETŐSÉGEK A SOMOGYI HOMOKVIDÉK ERDŐGAZDASÁGI TÁJÁN

A táji erdőművelés a termőhely adta lehetőségek maximális hasznosításával egyrészt a lehetséges természetes vagy mesterséges erdőtípusok kialakítását, tehát elsődlegesen a termőhelyonos vagy azzá tehető fajok megválasztásának, helyes elegyítésének kérdését dönti el.

További feladata az egyes, arra alkalmas termőhelyeken, állományokban a fatermesztés célkitűzéseinek — a természetendő választékoknak — a meghatározása, főként azonban a természethető fajok minőségének a megjavítása.

E kettős feladat megoldása során homoki erdőgazdasági tájainkon még a gazdasági erdők csoportjában is az erdőművelés szűk lehetőségei szabnak határt tervezéseink során. Ugyanakkor a minőség az irányított származási kérdés felvetésével, a nagyvonalú tömegszelekcióval, kisebb mértékben a nemesítések eredményeinek hasznosításával javítható meg.

Az egyes homoki tájtípusok fatermesztési adottságaira, lehetőségeire messzemenően az erdőgazdasági táj makroklimája nyomja rá a bélyegét. Ezek a klimatikus eltérések törlik el elsősorban az egyenlőség jelét egyazon homoki tájtípusnak több erdőgazdasági tájon is előforduló értékelése között. További, eltérő erdőművelési lehetőségek alapja a talajtípusok, talajszerkezeti eltérések — pl. kovárványelőfordulások — különbözősége, a természetes erdőtípus eredeti fajösszetételének a módosulása, a behozható vendégfajok fejlődési-növekedési adottsága. Ezek az egyenlőtlen-ségek magyarázzák, hogy miért jelentkezhet egyazon homoki tájtípus eltérő változatokban az egyes erdőgazdasági tájakon. Ilyen *tajtípusváltozato*k pl. a kunadaci, széleshátú tájtípus esetében:

a tulajdonképpeni *kunadaci*, ahol a tájtípus leírásának megfelelően helyezkednek el a laposokban a borókás nyárfások, a széles hátaik oldalain a pionír akáccal elegyes fenyvesek, míg a tetőrészetek rendszerint fátlanok maradnak:

a *baktalórántházai*, ahol az őshonos, gyöngyvirágos, gyertyánelegyes tölgyesek és a kovárványelőfordulások együttes hatására jöhettek létre azok a barna erdőségi talajok, amelyek még a széles hátaik tetőrészletein is lehetővé teszik a gyertyán kielégítő növekedését, gazdasági erdők létesítését;

a *penészleki*, ahol a völgyek, laposok gazdasági akácosait követően már csak a kovárványelőfordulások biztosítják a dombtetőkön a fenyővel elegyes akácosok pionír-erdőknek tekinthető megtelepítését;

a *tengelici*, ahol a lágyszárú növényzet zárt gyepszintje akadályozza ugyan a fásítás lemeztelenítés nélküli, eredményes végrehajtását, de megfelelő agrotechnika alkalmazásával még a nemesnyárok is életben tartathatók a buckák tetőrészletein;

a *középpeszéri*, ahol az alacsonyabb, többnyire horpadásokkal tarkított, széles hátaikon elegyes pionír állományok létesíthetők ugyan, de közöttük már szódások, mélyek, homokborítás nélküliek a lepelhomokos láncszemek s ennek következtében hiányzanak róluk a borókás nyárfások megtelepedésének elemi feltételei. Az alacsonyabb oldalakon többnyire talajtípuskombinációk találhatóak s azokon elegyes gazdasági erdők is létesíthetők.

Változatok a bugaci, erősen szaggatott tájtípus esetében:

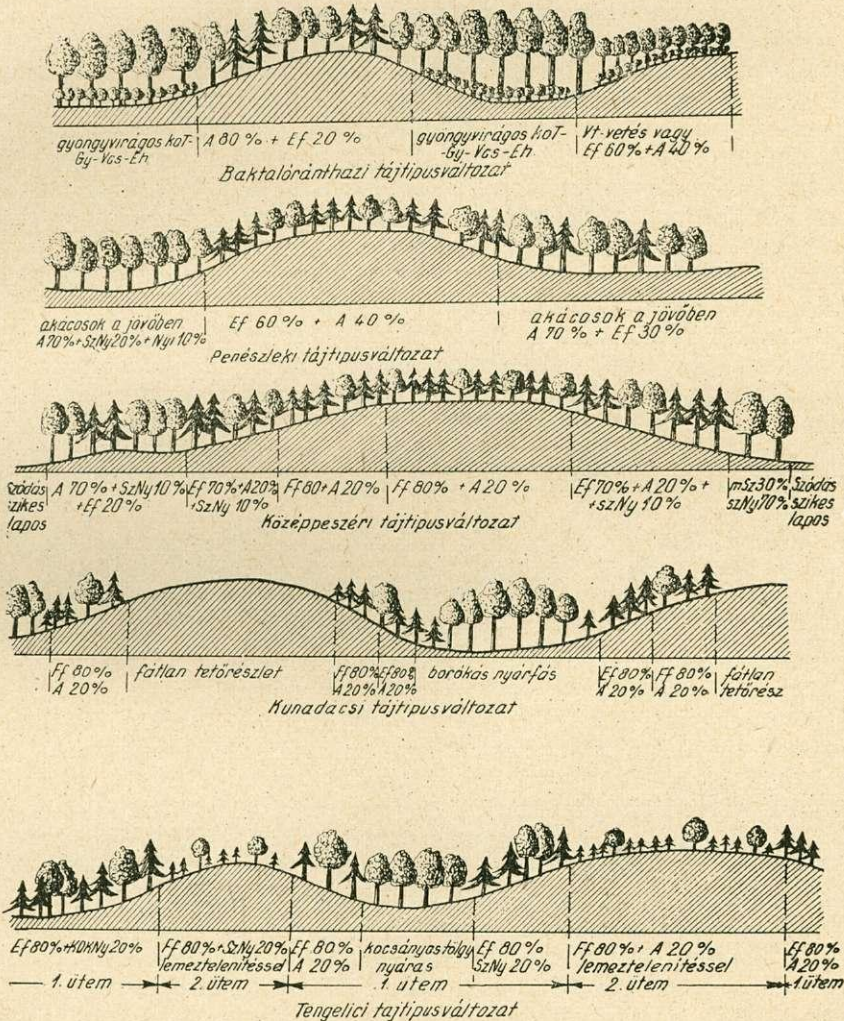
a *nagybugaci*, ahol egyre magasabban elhelyezkedő függőkertekhez hasonlóak a pionír borókás-fagyalos nyárfásokat hordozó keskeny, lepelhomokos láncszemek, csökkent az elérhető talajvízszinttől függően a ter-

mőképességük és gyakoriak a magasan fekvő, ugyancsak pionír nyárcsoportokkal övezett teknőtípusok;

a *kisasszonyerdei*, ahol az erősen szaggatott, meredek letörésű buckavonulatok között már talajvízközelségűek a keskeny, lepelhomokos részletek, alkalmasakká válva gazdasági nyárfás erdők telepítésére, kialakítására;

a *bodoglári*, ahol eltörpülnek a szaggatott formák és galagonyás nyárfások lepik el a talajvízközelségű, lepelhomokos részleteket s a domboldalakra felgyalogló nyárok magukkal viszik az ott egyébként nem termőhelyálló akácokat;

a *kunpeszérei*, ahol — gyakran aréna-völgyekben — őshonos, gyöngyvirágos tölgyes-nyárfások alakították ki az egyes láncszemek talajtípusát, szelidítették meg az egészen keskeny lepelhomokos részletekből kiemel-

A TÁJI TERMESZTÉS ELTÉRŐ LEHETŐSÉGEI A KUNADACSI SZÉLESHÁTÚ HOMOKI TÁJTÍPUSON.

kedő, szelíd lejtésű, szélfelőli oldalakat s ahol egyedül a keskeny tetőrészleteken kell a fenyvesek akáccal és nyárral elegyes pionír állományait megtelepíteni. Különösen jellemzők az alacsonyabb-magasabb fekvésű teknők (ciszternahatás), ahol érvényesül a kedvezőtlenebb talajtípusok termelési értékét is fokozó egy- és kétoldalas völgyhatás.

Tajtípusváltozatok a nyírvasvári, szabályosan ismétlődő termőhelyláncok esetében:

a tulajdonképpeni *nyírvasvári*, ahol a lepelhomokos láncszemek gazdasági akácerdeit követően a kovárványcsúcsok jelenléte vagy hiánya befolyásolja a tetőrészletek inkább pionír-jellegű, akáccal elegyes fenyőállományainak növekedési viszonyait;

a *marcali*, ahol a kovárványelőfordulást a löszbefújások vályogosodása egészíti ki, minek következtében — makroklimatikus előnyöket is figyelembe véve — ezen a tájtípusváltozaton találjuk az ország legjobb akácos gazdasági erdeit.

Változatok a terézhalmai homoki tájtípus esetében:

a *jászszági*, ahol vastag lepelhomokborításból alakultak ki a szelíd lejtésű hátság részletek, mélyenfekvő a talajvíz szintje, hiányzanak az őshonos erdőtípusok, viszont gyakran jó termőerejű mezőségi talajok biztosítják az elegyes akácos-nyáras-tölgyes gazdasági erdők megtelepítését;

a tulajdonképpeni *terézhalmai*, ahol a gyenge mezőségi jellegű hátságon pionír, akáccal elegyes fenyőállományokat kell létesíteni, míg a laposokban az őshonos, galagonyás nyárfásokból kell termelékenyebb gazdasági erdőket kialakítanunk.

Ezzel koránt sincs lezárva az azonos erdőművelési lehetőségeket kínáló tájtípus-változatok felsorolása.

A jelenlegi (recens) szukcesszió menetében is változásoknak lehet alávetve a termelési értékük. Messzemenően befolyásolják, módosíthatják, javíthatják vagy ronthatják azt a különböző kultúrhatások (legeltetés, lecsapolás stb.). A jelentkező talajtípusok, a kialakuló mikroklíma, a szabadjára eresztett, de irányítható kultúrhatások összességében a homoki tájtípusváltozatok a fafajokra lebontott táji erdőművelési feladatok területességei.

A homoki tájtípusváltozatok felismerése, meghatározása könnyítheti meg a termőhelyfeltárás munkáját azzal, hogy ésszerű határig olyan erdőtelepítési sémák felállítását teszi lehetővé, amelyeknek alapját mindenkor a termőhelyláncszemek képezik. A termőhelyláncok és láncszemek a tervezés egységei, a termőhelyfeltárás alapelemei.

A táji erdőművelés tervezése során az erdőrendezőségtől várjuk, hogy az új üzemtervek összeállításakor a meglévő, de múlandó faállományok területének megállapításán túlmenően felmérje és térképezze a gazdasági erdők telepítésére, fenntartására maradandóan alkalmas buckák közötti lepelhomokos részleteket, az öblök, arénák, a szélvédett oldalak határvonalait. Csak ezeknek a területadatoknak a birtokában készíthetők el az egyes homoki erdőgazdaságok távlati tervezései, elgondolásai, ölthetnek formát a csetetenevelés megfontolt és megokolható számsorai.

Nehezebb az ásothalmi homoki tájtípushoz hasonló területeken a táji erdőművelés elgondolásainak területhez rögzítése. Könnyebbséget jelent azonban, hogy aránylag felszínes talajvizsgálatok, környezettanulmányok alapján kijelölhető a pionír erdők területe, a rontott állományok — főként akácosok — figyelmeztetése alapján a részletesebb termőhelyfeltárás elvégzésének szükségessége.

Példa a táji erdőművelés eltérő lehetőségeire

Erdőgazdasági táj		Duna—Tisza közti homokhát								
Homoki tájtípus		Adacsi		Bugaci				Térzshalmi	Eresztői	Ásotthalmi
Tájtípus változat		Kunadacsi	Középpeszéri	Nagybugaci	Kisasszonyerdei	Bodoglári	Kunpeszéri			
Lepelhomokos rész	hullám-völgyben	Borókás—nyárfás + koT + Cсны □ vagy Ef 70% + szNy 20% + Nyi 10% □	Nem fásítható	A magassági fekvéstől függően: borókás—nyárfás + koT □ vagy *hE alsó szint	Borókás—nyáras □ szelektált szNy csemeték közbeültetése hE alsó szint	Galagonyás—nyáras □ + koT 30% vagy Ef 70% + szNy 20% + Nyi 10% □	Gyöngyvirágos tölgyes—nyáras □ + A 10% + Cсны 5% vagy A 80% + szNy 10% + Nyi 10% □	Galagonyás—nyáras □ + koT 30% vagy Ef 70% + szNy 20% + Nyi 10% □	szNy * megjavítandó szNy csemeték közbeültetésével	szNy csoportok + A + kis csoportokban Ef □ vagy koT 60% + szNy 40% □
	hullám-hegyen	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □ hE alsó szint	A 70% + Ef 20% + szNy 10% □	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □ hE alsó szint	Ef 60% + A 20% + szNy 20% □ hE alsó szint	Ef 60% + A 20% + szNy 20% □	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □ hE alsó szint	koT 40% + szNy 60% □	szNy domb-típus 100% □ szNy csemeték ültetésével	A 70% + Ef 30% □ vagy Ff 80% + A 20% *
Szélfelületi oldal	alsó 1/3	Ef 70% + A 20% + szNy 10% *	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □	Ff 80% + A 20% szórtan szNy *	Ff 80% + A 10% + szNy 10% *	Ef 80% + A 10% + szNy 10% *	Ff 70% + A 20% + szNy 10% □	Ef 70% + A 20% + szNy 10% *	—	—
	felső 2/3	Ff 90% + A 10% *	Ff 80% + A 20% □	Ff 90% + A 10% szórtan szNy *	Ff 90% + A 10% szórtan szNy *	Ff 80% + A 20% szórtan szNy *	Ff 80% + A 20% *		—	—
	tetőrészlet	Többnyire nem fásítható	Ff 80% + A 20% *	Ff 90% + A 10% szórtan szNy *	Ff 90% + A 10% szórtan szNy *	Ff 90% + A 10% szórtan szNy *	Ff 90% + A 10% *		—	—
szélvédett oldal		Ef 40% + Ff 40% + A 20% *	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □	szNy 80% + Ef 20% □ s-ürdőkerülő esetén szNy 80% + A 10% + Ef 10% □ sajmegegy!	szNy 80% + Ef 20% * sajmegegy!	Galagonyás—nyárfás + A 10% □	Gyöngyvirágos tölgyes—nyáras + A 10% □	—	—	
Lábazati hajlat	peremrész	Ef 70% + A 20% + szNy 10% □ hE alsó szint	mSz 30% + szNy 70% *	szNy 100% □	szNy 100% □	szNy 100% esetleg mE 100% *	szNy 100% elszórtan Nyi □	szNy 100% vályogtalaj esetén koNyár 100% □	szNy 100% □	koNyár 100% □
	lapos	SzNy 100% *	Nem fásítható	szNy 80% + Nyi 20% *	szNy 100% * esetleg nem fásítható	Többnyire nem fásítható, esetleg szNy 100% *	Nem fásítható	szNy 100% *	Nem fásítható	szNy 100% *

Jelmagyarázat : □ = gazdasági erdőtípus

* = pionir erdőtípus

A jövő fejlődése az erdőtípológia, a termőhelyfeltárás, a táji erdőművelés útvonalán vezet. Ennek során olyan termőhelytérképeket kell idővel erdőrendezőinknek, az alapokmányokat összeállító erdészeinknek a legnagyobb részt gazdasági erdeinkben a kezébe adnunk, amelyeken az alapkőzet, a domborzat feltüntetése mellett a primer és szekunder erdőtípusok területi elhelyezkedése, az azokban állományt alkotó fafajok mellett a termőhelyálló, termelési értéket fokozó vendégfafajokra kell utalást adnunk. Ilyen térképek birtokában válik majd megnyugtatóbbá és megbízhatóbbá a távlatok tervezése, rontott állományaink szakszerű átalakí-

A kunpeszéri tájtypusváltozat tetőrészleteit még a két oldalról felhatoló szürkenyárok sem képesek meghódítani. Itt csak a mesterséges fenyvesítés segítené.

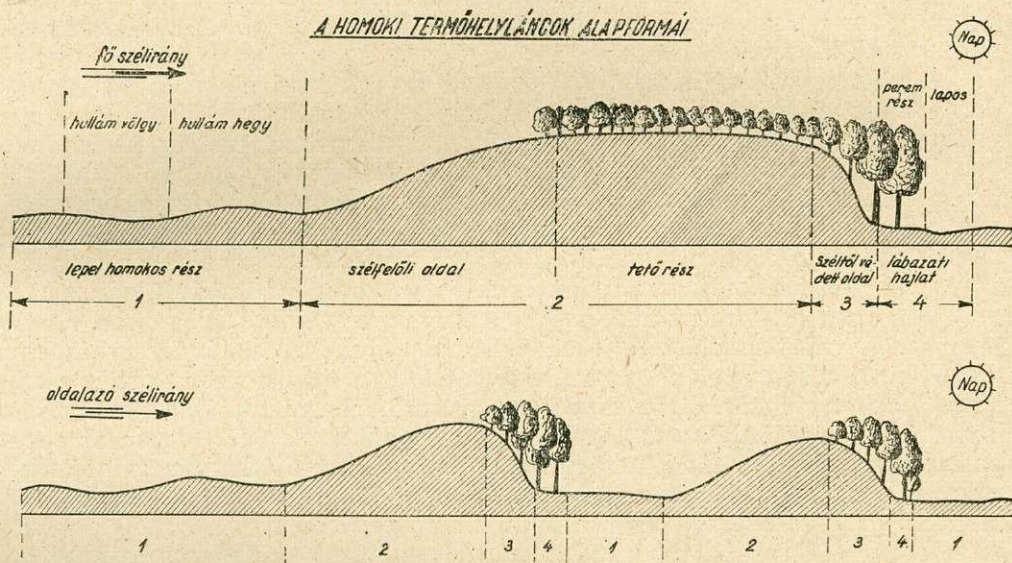
tása, monokultúránk felszámolása. Ilyen — részben a velünk, erdészekkel együttműködés eredményeként — rajzolta meg Horváth Olivér mecseki termőhelytérképét.

Pionír erdeinkben a homoki termőhelyláncok mintájára kialakított gyorsított eljárások alkalmazásával ezután is a részletek feltárása nyújthat biztosabb alapot a fásítástervezések számára. Itt az egyszerű és mégis — vagy talán éppen ezért — jó módszerek átadása, az ökológiai talajcsoportokra építő primer, szekunder és kultúr erdőtípusok útmutatásait követő elegyes állományok biológiailag helyes felépítése, kialakítása lesz a jövő feladata.

Az idővel és lassan, de szükségszerűen mégis csak a tért hódító táji erdőművelés jegyében kell a tervezéseket megkönnyítő tájtypusok és változataik meghatározását, megállapítását elvégeznünk, lehetőségeiket — főleg a gazdasági erdőket illetően — felmérnünk, végrehajtási utasításainkba beépítenünk.

A nagyobb összefüggésű, fásítandó területeken a lépésről lépésre változó homoki termőhelymozaikok nehezítik az erdőtelepítés nagyvonalú, külterjes végrehajtását.

Tudomásul kell vennünk az életképes megoldás keresése közben azt, hogy csak a termőhelymozaikok belterjes, termőhelyhű fásítástervezésének a rovására vállalható a gyorsabb, gépesített megoldás. Nagyobb, összefüggőbb területeken olyan kompromisszumokra is gondolhatunk, hogy az elfogadható önköltségű, gépesített talajelőkészítés érdekében egybeszántatjuk a részletesen feltárt termőhelyek mozaikjait a az összefüggően mélyen felszántott területen alakítjuk ki a fejlődőképes, elegyes állományokat. Ilyenkor a kedvezőtlenebb termőhelyre ráfutó talajelőkészítés hasznosítása céljából a feketéfenyvesekkel, szükség szerint a szürkenyárral, az akác előtelepítésszerű elegyítésével ültetett feketéfenyvesek létesítésével előzhetjük meg a később jelentkező „állománytemetők” leromló folyamatát, minthogy természetesen megmarad az egybeszántás után is a

termőhelymozaikok egymástól legtöbbször lényegesen eltérő termőképessége. Kétségtelen, hogy mind a múltban, mind a jelenben sikerülhetett a buckák tetején az erdők telepítése. A lemeztelenedett vagy a mélyszántással átmenetileg megjavított talajvízháztartású homokon kedvező ugyanis az első évek megmaradása akkor, ha az előre nem sejthető nyári csapadékhullás lábra segítette erdősítéseinket.

Elgondolkoztató azonban, hogy régebbi, kiértékelhető erdőtelepítéseinkből csak kis számú, meghatározott évjáratból származókat találunk. A többit elsodorta a szél, az aszályos évek forró lehelete. Ne tévesszenek meg tehát bennünket a nedves esztendők meggyőzőnek látszó eredményei!

Minél kockázatosabb valamely termőhelyláncszemen a tervezésünk: annál biztosabb kedvezőtlen időjárású esztendők sorozatában a telepítéseink pusztulása.

IRODALOM

- Babos Imre: Homoki termőhelyláncok. Erdészeti Kutatások 1956/4.
 Majer Antal: Erdőtípus-csoportjaink és erdőgazdasági hasznosításuk. Erdészeti Kutatások 1956/4.
 Szőnyi László: Termőhelyfeltárás a kiskünnhalasi fásítások területén. Erdészeti Kutatások 1956/4.